

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра суспільних комунікацій та регіональних студій

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

(Майя НІКОЛАЄВА)

М » *березня* 20*22* р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Гендерна соціологія

Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)

Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність: 054 «СОЦІОЛОГІЯ»

Освітньо-професійна програма: «Соціологія»

Робоча програма навчальної дисципліни «Гендерна соціологія». Одеса: ОНУ, 2022. 10 с.

Розробник: Романенко С.В., кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри суспільних комунікацій та регіональних студій

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри суспільних комунікацій та регіональних студій

Протокол № 1 від "30" серпня 2022 р.

Завідувач кафедри _____

(підпис)

(Оксана СНИГОВСЬКА)

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Погоджено із гарантом ОПП/ОНП Соціологія

Кеєв
(підпис)

(Тетяна КАМЕНСЬКА)

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету міжнародних відносин, політології та соціології

Протокол № 1 від "30" авг 2022 р.

Голова НМК _____

(підпис)

(Олег ХОРОШИЛОВ)

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № _____ від "   " _____ 20   р.

Завідувач кафедри _____

(підпис)

(_____)

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № _____ від "   " _____ 20   р.

Завідувач кафедри _____

(підпис)

(_____)

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>очна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 4 годин – 120 змістових модулів – 1	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки (шифр і назва) Спеціальність 054 соціологія (код і назва) Спеціалізації: <hr/> (назва) Рівень вищої освіти: Перший бакалаврський	Дисципліна вільного вибору	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		4-й	4-й
		<i>Семестр</i>	
		7-й	7-й
		<i>Лекції</i>	
		20 год.	14 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		20 год.	
		<i>Лабораторні</i>	
		<i>Самостійна робота</i>	
		80 год.	106 год.
Форма підсумкового контролю: <i>іспит</i>			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: сформувати систему знань про особливості функціонування гендеру в сучасному суспільстві; надати уявлення про наукові підходи до вивчення гендерних проблем з точки зору сучасної соціології; сформувати науковий інтерес до подальшого вивчення гендерної проблематики.

Завдання: ознайомити з основними соціологічними концепціями гендеру; з соціологічним аналізом та науковим поясненням причин гендерних диспропорцій та нерівностей, гендерних ролей та стереотипів; систематизувати вітчизняний та зарубіжний досвід гендерних досліджень; визначити коло гендерних проблем та механізмів їх вирішення, роль та місце гендерної політики в сучасному суспільстві.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

Компетентності та РН
ЗК07. Навички міжособистісної взаємодії.
ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
СК01. Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.
СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.
РН04. Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Історія становлення гендерної соціології.

Соціально-антропологічні витоки гендерної соціології. Політичний вимір становлення теорії гендеру. Гендер як наука та навчальна дисципліна. Основні категорії гендерної соціології.

Тема 2. Гендерні дослідження: історія та сучасність.

Гендерний підхід у світових та вітчизняних наукових дослідженнях. Основні етапи та відомі дослідницькі проекти.

Тема 3. Статеворольовий підхід конструювання гендеру. Значення біологічних детермінант.

Біологічні, психологічні та соціокультурні чинники конструювання гендеру. Гендерна соціалізація, гендерні ролі та стереотипи, становлення гендерної ідентичності.

Тема 4. Гендер як соціальний конструкт, структура та практика, як фрейм та соціальний інститут.

Соціальне конструювання гендеру. Гендерний вимір соціальної структури суспільства. Гендерна система як сукупність гендерних контрактів.

Тема 5. Конструювання феміністичності та маскуліністичності.

Теорії статевого розвитку. Основні теорії маскуліністичності та феміністичності. Теорії гендерної диференціації. Дискурси сексуальності, репрезентація в них чоловіків і жінок.

Тема 6. Культура та релігія в гендерному контексті.

Гендерний аналіз релігії та міфології від архаїки до сучасності. Конструювання суспільства крізь призму гендерних відносин.

Тема 7. Гендерні відмінності в економічній та політичній сферах.

Реальність розподілу праці за статевою ознакою. Гендерна специфіка участі в економічній діяльності.

Тема 8. Гендерні відмінності та інститут сім'ї.

Тенденції розвитку сімейних відносин та сучасних форм сім'ї. Альтернативні форми сім'ї. Відмова від сім'ї. Трансформація суспільної системи поглядів на норми статевої поведінки.

Тема 9. Фемінізм: еволюція ідей та жіночі суспільні рухи.

Фемінізм як головна рушійна сила масштабних соціальних змін та становлення гендерного підходу. Феміністська теорія.

Тема 10. Гендерна політика в сучасному світі.

Гендерна рівність у вітчизняних та міжнародних документах. Конституційне забезпечення гендерної рівності в Україні. Світовий та національний досвід гендерного законотворення. Гендерне квотування.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Очна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		го	л	лаб	п		ср	го	л	п
Змістовий модуль 1.										
Тема 1. Історія становлення гендерної соціології.	12	2		2	8	10				10
Тема 2. Гендерні дослідження: історія та сучасність.	12	2		2	8	12	2			10
Тема 3. Статеворолевий підхід конструювання гендеру. Значення біологічних детермінант.	12	2		2	8	12	2			10
Тема 4. Гендер як структура та практика, як фрейм та інститут.	12	2		2	8	10				10
Тема 5. Конструювання фемінностей та маскуліностей.	12	2		2	8	10				10
Тема 6. Культура та релігія в гендерному контексті.	12	2		2	8	12	2			10
Тема 7. Гендерні відмінності в економічній та політичній сферах.	12	2		2	8	12	2			10
Тема 8. Гендерні відмінності та інститут сім'ї.	12	2		2	8	12	2			10
Тема 9. Фемінізм: еволюція ідей та жіночі суспільні рухи.	12	2		2	8	15	2			13
Тема 10. Гендерна політика в сучасному світі.	12	2		2	8	15	2			13
Усього годин	120	20		20	80	120	14			106

5. Теми семінарських занять

Семінарські заняття не передбачені.

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Гендерна соціологія: від маніфестацій до наукових шкіл. Сутність поняття «гендер», його етимологія, соціологічна інтерпретація. Різниця	2

	між «гендером» і «статтю». Поняття гендерної соціалізації та гендерної ідентифікації, її етапи. Поняття стать, роль, ідентичність, маскуліність та фемініність як головні категорії гендерної соціалізації. Гендерна стратифікація. Гендерні стереотипи. Поняття гендерної рівності/нерівності. Соціологічні теорії гендерних відмінностей.	
2	Гендерна статистика та гендерні дослідження: сутність, основні напрями та сфери застосування	2
3	Статевро-рольовий підхід конструювання гендеру. Значення біологічних детермінант. Співвідношення біологічного і соціального в становленні гендерної ідентичності. Медико-біологічні дані про схожість/відмінність жіночого та чоловічого організмів, психічної будови, когнітивних здібностей.	2
4	Структурно-конструктивістський підхід формування гендеру. Гендер як соціальний конструкт, структура та практика, як фрейм та інститут. Гендерна система та гендерний порядок. Гендерний контракт. Процеси відтворення гендерних практик. Гендерні практики та тілесність. Репродуктивний вибір.	2
5	Конструювання фемініностей та маскуліностей. Гегемонна маскуліність та кризи патріархату. Сила слабкої статі, маскулінізація жінок.	2
6	Жіночі та чоловічі образи в міфології, релігії, культурі. Патріархальна та феміністська картини світу. Кроскультурні гендерно-рольові ідеології. Проблеми тілесності в історії та сучасній культурі.	2
7	Гендерні відмінності в економічній та політичній сферах. Гендерні ресурси суспільного розвитку та їх розподілення на ринках праці, зайнятості та професій. Влада, політика та гендерні стереотипи. Гендерна структура органів влади/електорату/еліт в Україні та за кордоном. Гендерні аспекти самореалізації особистості.	2
8	Гендерні відмінності та інститут сім'ї. Трансформація гендеру та трансформація інституту сім'ї. Зміна сімейних ролей під впливом трансформації суспільства. Різноманітність сімейних форм. Репродуктивні права. Чайлдфрі як соціальне явище сучасного світу.	2
9	Фемінізм як теорія та ідеологія: еволюція ідей та жіночі суспільні рухи. Від Маркса і «жіночого питання» до «постфемінізму» і «нового гендерного порядку».	2
10	Гендерна політика в сучасному світі. Родина як суб'єкт та об'єкт соціальної та гендерної політики.	2
	Разом	20

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

8. Самостійна робота

Основні види самостійної роботи:

- (1) Підготовка до лекційних та практичних занять протягом семестру. Робота з текстами.
- (2) Рецензія на обране джерело за темою лекційних/практичних занять або есе за обраною проблемою.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Очна	Заочна
1	Історія становлення гендерної соціології.	8	10
2	Гендерні дослідження: історія та сучасність.	8	10
3	Статевро-рольовий підхід конструювання гендеру. Значення біологічних детермінант.	8	10

4	Гендер як структура та практика, як фрейм та інститут.	8	10
5	Конструювання фемінностей та маскулінностей.	8	10
6	Культура та релігія в гендерному контексті.	8	10
7	Гендерні відмінності в економічній та політичній сферах.	8	10
8	Гендерні відмінності та інститут сім'ї.	8	10
9	Фемінізм: еволюція ідей та жіночі суспільні рухи.	8	13
10	Гендерна політика в сучасному світі.	8	13
Разом		80	106

9. Методи навчання

Лекція; лекція-дискусія з опорою на прочитане; аналіз текстів; робота в малих групах з обговорення проблемних ситуацій; зворотній зв'язок.

Компетентності та РН	Методи навчання та формування компетентностей	Показники засвоєння матеріалу
ЗК07. Навички міжособистісної взаємодії.	Лекційні заняття; заповнення карток зворотного зв'язку; участь в роботі малих груп з обговорення проблемних ситуацій.	1) Знання основних категорій гендерної соціології; розуміння гендерної проблематики та гендерного порядку сучасного суспільства. 2) Вміння виділяти та аналізувати гендерний аспект соціальних явищ та процесів. 3) Володіння навичками роботи в команді та взаємодії з її учасниками.
ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	Лекційні заняття; участь в роботі малих груп з обговорення проблемних ситуацій; написання рецензії/есе.	1) Знання основних категорій та концепцій гендерної соціології; розуміння гендерного порядку сучасного суспільства, необхідності дотримання цінностей вільного демократичного суспільства. 2) Вміння виділяти та розуміти гендерний аспект соціальних явищ та процесів.
СК01. Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.	Лекційні заняття; участь в роботі малих груп з обговорення проблемних ситуацій; написання рецензії/есе.	1) Знання основних стадій еволюції соціологічного знання, функцій та основ наукової картини світу. 2) Володіння основними категоріями та концепціями гендерної соціології, засобами ведення дискусії, аргументованого вираження власної позиції.
СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.	Лекційні заняття; пошук інформації для обговорення проблемних ситуацій; написання рецензії/есе.	1) Знання основних категорій гендерної соціології; розуміння гендерної проблематики та гендерного порядку сучасного суспільства. 2) Володіння навичками пошуку та аналізу інформації щодо гендерної проблематики.

<p>PH04. Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.</p>	<p>Лекційні заняття; участь в роботі малих груп; пошук інформації для обговорення проблемних ситуацій, написання рецензії/есе.</p>	<p>1) Знання основних категорій гендерної соціології; розуміння гендерної проблематики та гендерного порядку сучасного суспільства. 2) Володіння навичками пошуку та аналізу інформації щодо гендерної проблематики. 3) Вміння застосовувати основні категорії та концепції гендерної соціології, вести дискусію, аргументовано виражати власну позицію в рішенні конкретних завдань.</p>
---	--	---

10. Форми контролю та методи оцінювання

Контроль за відвідуванням та роботою на лекціях та практичних заняттях; перевірка карток зворотного зв'язку; перевірка рецензій або есе.

Види навчальної роботи	Кількість балів за виконання	Кількість подій
1. Участь в роботі лекційного/практичного заняття, заповнення картки зворотного зв'язку	0-2	20
2. Робота в малих групах	0-3	10<
3. Доповідь за результатами роботи малої групи	0-5	10<
4. Відповідь на практичному занятті	0-5	10<
5. Написання рецензії або есе (із захистом)	0-20	1
		Разом: 0-100

11. Питання для підсумкового контролю

1. Гендерна соціологія як галузь соціології.
2. Історія розвитку гендерної соціології.
3. Диференціація понять стать і гендер.
4. Специфіка досліджень в гендерній соціології.
5. Тема статі в соціологічних концепціях.
6. Суть фемінізму і передумови виникнення фемінізму на Заході.
7. Основні ідеї ліберального фемінізму.
8. Основні ідеї марксистського фемінізму.
9. Основні ідеї радикального фемінізму.
10. Сучасні теорії фемінізму.
11. Жіночі рухи в Україні.
12. Підходи до визначення і суті маскулінності.
13. Криза маскулінності й чоловічі ролі.
14. Суть і основні теорії гендерної соціалізації.
15. Гендерні стереотипи.
16. Гендерна ідентичність.
17. Гендерні ролі, норми, адаптація.
18. Гендерний конфлікт.
19. Суть гендерної стратифікації основні підходи.
20. Гендерна рівність.
21. Гендерна нерівність.
22. Професійна гендерна сегрегація, її види.
23. Основні теорії професійної гендерної сегрегації.

24. Гендерна дискримінація у сфері зайнятості.
25. Гендерний розподіл домашньої праці.
26. Гендер і політика: підходи і точки зору.
27. Зміни гендерних структур політики.
28. Жінки і Чоловіки в політичному житті сучасної України
29. Гендерна символіка в культурі.
30. Гендерні стереотипи в традиційних релігіях.
31. Гендерні стереотипи в ЗМІ.
32. Гендерні відносини в різних культурах.
33. Основні напрями гендерної соціальної політики.
34. Модель подолання гендерних стереотипів.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Існит

Поточний контроль										Захист рецензії/есе	Сума
Змістовий модуль №1											
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	20	100
8	8	8	8	8	8	8	8	8	8		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D		
60-69	E	задовільно	не зараховано з можливістю повторного складання
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

- 1.Робоча програма навчальної дисципліни «Гендерна соціологія». ОНУ. 2022. 10 с. URL: <http://onu.edu.ua/uk/structure/faculty/fmvps/dystsyplyny>
- 2.Силабус з навчальної дисципліни «Гендерна соціологія». ОНУ. 2022. 4 с. URL: <http://onu.edu.ua/uk/structure/faculty/fmvps/dystsyplyny>
- 3.Світлана Романенко. Моніторингове вивчення старшокласників міста Одеси // Методологія і методи соціологічних досліджень в Україні: історія та сучасні проблеми. До 70-річчя Володимира Паніотто: збірник статей за матеріалами конференції, 22 січня м. Київ / за наук. ред. В.С. Бакірова та Є.І. Головахи. Київ: Інститут Соціології НАН України, ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2017. 208 с. С. 177-180.
4. Google Classroom. URL: <https://classroom.google.com/c/NTQyOTI1ODc3NzY4?cjc=r3tjwec>

14. Рекомендована література Базова

1. Amy Wharton (2012) The Sociology of Gender. An introduction to theory and research. Wiley-Blackwell, 262 p.
2. Handbook of the Sociology of Gender (2006) Barbara J. Risman, Carissa M. Froyum, William J. Scarborough Eds. Springer. 270 p.
3. Kimmel M, Aronson A.(2017) The Gendered Society. Reader. Oxford University Press. 140 p.
4. Балакірева О. Громадська думка про статево-рольові стереотипи в гендерному світогляді // Гендерний аналіз українського суспільства. К.: ПРООН, 1999. С.103-112.
5. Кон І.С. Гегемонна маскулінність як фактор чоловічого (не)здоров'я // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2008. № 4. С. 5-16.

6. Про становище сімей в Україні. К:НВФ «Студентр», 1999.
7. Проблеми насильства в сім'ї: правові та соціальні аспекти / Упоряд. О.М. Руднева. Харків: Право, 1999.
8. Проблеми підлітків та молоді // Гендерний аналіз українського суспільства. К.:ПРООН,1999. С.215-222/
9. Стрельник О. Турбота як робота: материнство у фокусі соціології. К.: Критика, 2017. 288 с.
10. Стрельник О. (Не)батьківство як вибір: добровільна бездітність у наукових та суспільних дискусіях // Вісник Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут». Серія «Політологія. Соціологія. Право». К.: «Політехніка», 2012. С. 41-45.

Додаткова

1. Гендерний портрет українського суспільства // Аналітичне дослідження. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/324229772.pdf>
2. Становище жінок в Україні: реалії та перспективи. URL: http://gska2.rada.gov.ua/control/uk/publish/article/news_left?art_id=53201&cat_id=466
3. Малес Л. Діти є, що далі? Ресурси — у чоловіків, відповідальність — у жінок / Л. Малес // Гендер в деталях. URL: <https://genderindetail.org.ua/season/topic/mater-batkiv/diti-e-scho-dali-resursi-u-cholovikiv-vidprovidalnist-u-zhinok134709.html>
4. Тетерюк М. Між дискурсом і матерією: переосмислення тіла у квір-дослідженнях. URL: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/temasezonu/mizh-diskursom-i-materiyu-pereosmislennya-tila-u-kvir-doslidzhenniah134304.html>

15. Електронні інформаційні ресурси

1. coursera.org URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/coursera-proponuye-bezkoshtovni-onlajn-kursi-dlya-ukrayinskih-studentiv>
2. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». URL <http://www.gdo.kiev.ua/files/db.php?god=2005&st=2536>
3. Київський міжнародний інститут соціології. Офіційний сайт. URL: <http://kiis.com.ua>
4. Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка. Офіційний сайт. URL: <http://www.uisr.org.ua>
5. SOCIS. Центр соціальних та маркетингових досліджень. Офіційний сайт. URL: <http://www.socis.kiev.ua>
6. Фонд «Демократичні ініціативи». Офіційний сайт. URL: <http://dif.org.ua>
7. Матеріали офіційного сайту Державної статистичної служби. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. Матеріали офіційного сайту Головного управління статистики в Одеській області. URL: <http://www.od.ukrstat.gov.ua>
9. Портал Соціологічної асоціації України. Матеріали офіційного сайту САУ. URL: <https://sau.in.ua/>